

Deltion of the Christian Archaeological Society

Vol 2, No 1-2 (1925)

Deltion ChAE 2 (1925), Issues 1-2, Series 2. Fascicle in celebration of the fortieth anniversary of the founding of the Ch.A.S.

Meal of the Board of the Christian Archaeological Society on the occasion of its fortieth anniversary

(ΧΑΕ) ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

doi: [10.12681/dchae.1307](https://doi.org/10.12681/dchae.1307)

To cite this article:

ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΧΑΕ). (2013). Meal of the Board of the Christian Archaeological Society on the occasion of its fortieth anniversary. *Deltion of the Christian Archaeological Society*, 2(1-2), 94–99. <https://doi.org/10.12681/dchae.1307>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Γεύμα του Συμβουλίου της Χριστιανικής
Αρχαιολογικής Εταιρείας επί τη
τεσσαρακονταετηρίδι αυτής

Δελτίον ΧΑΕ 2 (1925), Τεύχη α'-β', Περίοδος Β'.
Πανηγυρικόν επί τη τεσσαρακονταετηρίδι της ιδρύσεως
της Χ.Α.Ε. • Σελ. 94-99

ΑΘΗΝΑ 1925

καταθέσεως τῆς ἡμετέρας συλλογῆς, τοσοῦτον ἐπλουτίσθησαν, ὥστε δύναται τις εἰπεῖν ὅτι *σχεδὸν ἐδιπλασιάσθησαν*.

Αἰωνία λοιπὸν ἔστω καὶ ἀγήρωσ ἡ μνήμη τοῦ τε Ἰδρυτοῦ καὶ πάντων τῶν συνιδρυτῶν καὶ συναγωνιστῶν αὐτοῦ ἐν τῷ θεαρέστῳ καὶ ἐθνικωτάτῳ τούτῳ ἔργῳ!

ΓΕΥΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΙΟΥ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΠΙ ΤΗ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ ΑΥΓΗΣ

Τὴν 26ην Μαΐου, ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 9ην μ. μ., ἐδόθη ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας γεῦμα ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ τῆς Μεγάλης Βρετανίας εἰς ὃ ἐκλήθησαν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν *Χρυσόστομος*, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. *Ἰωάννης Μανέτας*, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου κ. *Κωνστ. Ζέγγελος*, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κ. *Δημήτριος Παππούλιας*, καθηγητὴς Πανεπιστημίου, ὁ καθηγητὴς καὶ γάλλος ἱστορικὸς κ. *Ἐδουάρδος Δριώ*, διευθυντὴς τῆς Ναπολεοντίου Ἐπιθεωρήσεως κλπ., ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν κ. *Αἰμίλιος Γκεντώρ*, ὁ ἐπιφανὴς φιλελλην καὶ συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, κ. *Οὐίλλιαμ Μίλλερ* καὶ ὁ αἰδεσιμώτατος *Σὲρ Δούγκλας*,

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια πρῶτος ἤγειρε πρόποσιν ὑπὲρ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Μανέτα ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας κ. Σπυρίδων Παπαφράγκος ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς.

Ἡ πρόποσις τὴν ὁποίαν θά σας προτεῖω δὲν εἶνε τυπικὴ. Τὴν ἐπιβάλλει ἡ εὐγνωμοσύνη τὴν ὁποίαν ἠσθάνθησαν ὅλοι οἱ παρακολουθήσαντες τὰς ἐορτὰς πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ὅστις μᾶς ἔφερε καὶ τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Διότι εἰ ὠρατοὶ λόγοι τοὺς ὁποίους μᾶς ἀπηύθυνε κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς στήλης ἀποτελοῦσι τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀναγνώρισιν τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς Ἑταιρείας καὶ εἶνε προάγγελος χαραυγῆς ἡμερῶν αἰσιωτέρων διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου. Εὐλόγως δὲ δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ὀλόκληρος ὁ τεσσαρακονταετὴς βίος τῆς Ἑταιρείας καὶ ἡ νῦν εἰς τὸ Συμβούλιον συμμετοχὴ τῶν μᾶλλον διαπρεπῶν μυστῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιο-

λογίας και Τέχνης, ἀνδρῶν τιμώντων τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην, δικαιολογοῦσι τὴν πεποιθήσιν ὅτι παραλλήλως πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν, ἧς ὅλοι γνωρίζομεν τὸ ἐπιτελεσθὲν Ἐθνικὸν ἔργον, θὰ παρασχεθῶσι θαυμηδὸν καὶ τῇ ἡμετέρᾳ Ἐταιρεία ἀνάλογοι ἐνισχύσεις ὅπως δυναθῆῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὀλοσχερῆ πραγμάτων τούτου τε ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ ἐν γένει ἐθνωφελοῦς προγράμματος αὐτῆς. Τονίζων τὴν εὐτυχὴ σύμπτωσιν ὅτι Ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως εἶνε ὁ κ. Ἰωάννης Μανέτας, ἀνὴρ, ὃν πρὸς πᾶν ἐθνικὸν ἔργον καὶ πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν ἰδιαίτατα δὲ πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐταιρείαν συνδέουσι καὶ πατρικαὶ καὶ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις καὶ δεσμοί, παρακαλῶ ὅπως προπύωμεν εἰς ὑγίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως κ. Ἰωάννου Μανέτα.

Εἰς τὸν κ. Πρόεδρον ἀπαντῶν ὁ κ. Ὑπουργὸς εἶπε τὰ ἑξῆς.

Κ. Πρόεδρε, Μακαριώτατε, Κύριε,

Θεωρῶ καθήκον μου, ὅπως ἀπευθύνω τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας μου πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας διὰ τὴν τρίτην αὐτὴν πρόσλησιν τὴν ὁποῖαν εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοι κάμῃ, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον αὐτῆς διὰ τοὺς εὐμενεῖς λόγους, τοὺς ὁποίους ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἴπῃ δι' ἐμέ.

Κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀναμνηστικῆς στήλης εἰς τὴν ὥραίαν ἑορτὴν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου εἰς Δαφνίον ἔλεγον, ὅτι εἶναι παγχοίνως σχεδὸν γνωστὴ ἢ ἐν γένει δρᾶσις τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ ἡ συμβολὴ αὐτῆς εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιστήμην.

Ἐκτοτε ἐπέισθην ἔτι μᾶλλον περὶ τούτου. Ὁ κ. Ὀρλάνδος ἐν Δαφνίῳ κατὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ ἐξέτασιν τοῦ ἐκεῖ ναοῦ — τὸν κ. Ἀδαμαντίου ἔνεκεν ἀνυπερδλήτου κωλύματος δὲν ἔσχον τὴν εὐτυχίαν ν' ἀκούσω — κατέδειξε τὴν μεγίστην τούτου σημασίαν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας. Ἡ διάσωσις καὶ ἡ μέχρι σήμερον ὑπαρξίς τούτου εἶναι ἔργον τῆς Ἐταιρείας σας. Ἐκ τῆς ὀμιλίας δὲ τοῦ κ. Φιλαδελφέως, κατὰ τὴν σεμνὴν τελετὴν τῆς Κυριακῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, προέκυψεν ὀλόκληρον τὸ ἔργον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρ-

χαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἔργον ἀξιόζηλον καὶ ἀξιόλογον, τὸ ὁποῖον ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα, πλὴν ἄλλων, τὴν περισυλλογὴν καὶ διάσωσιν πολυτίμων ἀντικειμένων, κυρίως τῆς βυζαντινῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Κύριοι, μετ' εὐλόγου καὶ δικαίου ἐγωῖσμοῦ δύνασθε νὰ προσβλέπητε τὴν ἐν μέσῳ δυσχερειῶν καὶ ἀντιξίων περιστάσεων ἐπιτελεσθῆσαν ἐργασίαν ὑπὸ τῆς ὑμετέρας Ἑταιρείας, εἰσθε ἀξιοὶ θερμοτάτων συγχαρητηρίων !

Τὰ συγχαρητήρια ταῦτα σὰς παρακαλῶ νὰ πιστεύητε, ὅτι θεωρῶ ἐμαυτὸν εὐτυχῆ, διότι μοῦ ἔλαχεν ἡ τιμὴ νὰ σας ἀπευθύνω ἐν τῇ ἰδιότητί μου ὡς Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, συγχρόνως δέ, δὲν διστάζω νὰ σας διαβεβαιώσω, ὅτι κολακεύομαι, διότι Ἑταιρεία, ὡς ἡ ὑμέτερα, μὲ τοιοῦτο παρελθὸν καὶ μὲ εὐοίωνον μέλλον, διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ὑπουργείου, οὕτως ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διευθύνω τὰς ἐργασίας.

Περαίνων, κύριοι, ὑψῶ τὸ κύπελλον, ὅπως προπίω ὑπὲρ τῆς εὐδόσεως — τῆς, κατ' ἐμέ, ἀναμφισβητήτου — τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς εὐγενείας τοῦ κ. Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου σας καὶ ὄλων τῶν μελῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας !

Μετὰ τὸν κ. Ὑπουργὸν ἦγειρε πρόποσιν ὑπὲρ τοῦ Πρυτάνεως καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὁ Καθηγητὴς αὐτοῦ καὶ μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κ. Ἀριστοτέλης Κούζης, διὰ τῶν ἐξῆς ὠραίων λόγων.

Ἡ στοργή, μεθ' ἧς τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἀξιοτίμου κυρίου Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου ἡ «πότνια Μήτηρ» ἠθέλησε νὰ περιβάλῃ τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς τεσσαρακονταετηρίδος αὐτῆς, θέλει ἀπομείνει ἀλησμόνητος εἰς τὰς καρδίας πάντων τῶν μελῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Τὸ Πανεπιστήμιον, μνημον, ὡς πάντοτε, τῶν μεγάλων αὐτοῦ παραδόσεων καὶ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς, γεραίρον καὶ εὐλαβούμενον τὴν διηνεκῆ ἐργασίαν τεσσαράκοντα ὄλων ἐνιαυτῶν τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν, πάνυ προθύμως ἐδέχθη προσδίδον πολλὴν τὴν ζωὴν καὶ αἰγλήν νὰ συμπαραδρέυσῃ κατὰ τὴν ἐορτὴν ἡμῶν ἐκείνην, ἐν ἧ τοῦτο μὲν τὸ παρελθὸν, καίτοι μεστὸν πικριῶν ἀλλὰ καὶ σταθερᾶς προόδου, ἀνεκφυλακίωθη, τοῦτο δὲ προσηνέχθη ὁ ὀφειλόμενος καὶ δίκαιος φόρος θαυ-

μασμοῦ καὶ τιμῆς πρὸς τοὺς ἀοιδίμους ἰδρυτὰς καὶ τοὺς συντελεστάς τῆς προόδου, καὶ ἐν ἧ τέλος ἐκλήθησαν οἱ συνεχισταὶ τοῦ ἔργου, ὡς ἀπὸ νέου μᾶλλον προκεχωρημένου σταθμοῦ, εἰς νέους ἀγῶνας, εὐχηθῶμεν ὀλιγώτερον χαλεπούς, ἐν τῷ στίβῳ τῆς θρησκείας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Χριστιανικῆς τέχνης.

Διερμηνεὺς τῆς ζωηρᾶς πάντων τῶν ἐταίρων τῆς Χριστιανικῆς καὶ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον, ὑψῶ τὸ κύπελλον ἕνα πῶς εἰς ὑγείαν τοῦ τετιμημένου ἀντιπροσώπου τοῦ ἀνωτάτου τούτου τεμένους τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, τοῦ ἀξιοτίμου κυρίου πρυτάνεως τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου!

Εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ Πανεπιστημίου πρόποσιν τοῦ Καθηγ. κ. Κούζη ἐγερθεὶς ἀμέσως ἀπήντησεν ὁ Πρύτανις τούτου κ. Κ. Ζέγγελης, ἀλλ' ἡ ἀπάντησις αὐτῆ δὲν ἦτο ἐπίσημος ἀντιφώνησις καὶ τετριμμένη τις φιλοφρόνησις, ὡς εἰθίσται συνήθως ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἦτο λογιῶδες μυστὸν σπινθηρίζοντος πνεύματος καὶ χαριτολογίας, ἐνθυμίζον τὰ χιουμουριστικὰ «Speech» τῶν Ἀγγων συμποσιαστῶν. Καὶ ἦτο τόσον ἐπίκαιρος ἡ εὐθυμος, ἀφελῆς καὶ πλήρης ἀττικοῦ ἄλατος ὀμιλία αὐτῆ τοῦ Πρυτάνεως, ἡ ὁποία ἤρχετο ὡς δροσερὸς ψεκασμὸς καὶ ἀναφυκτικῶν ποτῶν μετὰ τάσας σοβαρὰς προσφωνήσεις, ἀντιφωνήσεις, διαλέξεις καὶ πανηγυρικοὺς λόγους τῶν δύο προηγουμένων ἡμερῶν — «Ἀπορῶ, εἶπε προσομιαζόμενος καὶ μὲ ὕψος σοβαρώτατον ὁ προπίνων ὀμιλητῆς, πῶς μία Ἑταιρεία τελείως ὀρθόδοξος καὶ περὶ πλείστον ποιουμένη τὰ Βυζαντινὰ κειμήλια ἔχει ὡς Πρόεδρόν της ἕνα **Παπα-φράγκον**... «Μετὰ πολλὰ δὲ ἄλλα λεπτὰ εὐφυολογήματα κατέληξεν εἰπὼν ὑπαινιττόμενος τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου, ὅτι τὸ γεῦμα αὐτὸ εἶνε ἀντάξιον τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐξόχως ἐθνικοῦ ἰδρύματος.

— Αὐτό, κύριε Πρόεδρε, δὲν εἶνε ἀπλοῦν συμπόσιον, ὡς μετριοφρόνως τὸ ὀνομάζετε, ἀλλὰ σιστὴ... **ἐθνικὴ τραπέζα!** »

Ἐν τέλει ὁ γενικὸς γραμματεὺς κ. Ἀλέξανδρος Φιλαδελφεὺς ἤγειρε πρόκοσιν γαλλιστὴ ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ γεύματι παρόντων εὐγενῶν ξένων. Ἡ πρόκοσις αὐτῆ εἶχεν ὡς ἑξῆς.

Monsieur le Ministre, Monseigneur, chers convives !
Seule la Grèce parmi toutes les nations contemporaines a l'unique

priviège de décerner à ses hôtes un titre qui est de beaucoup supérieur et plus précieux que toutes nos décorations et toutes les autres marques de distinction, le titre de «*Philhellène*». Ainsi notre société est très heureuse en ce moment de voir parmi nos convives trois des plus illustres philhellènes de la France, de l'Angleterre et du Belgique, qui par leurs écrits, par leurs articles et leur voix éloquente ont honoré le génie hellénique et éclairé maintes pages de notre histoire. L'honorable Prof. *Driault*, le directeur de la *Revue des études Napoléoniennes*, s'est occupé comme personne autre de la question d'Orient et de Constantinople. *M. William Miller*, le savant écrivain de *l'histoire de la Grèce sous la domination franque*, en dehors de notre moyen âge, suit avec une sagacité extrême tout mouvement politique et intellectuel de la Grèce contemporaine. Enfin *M. Paul Graindor*, le plus jeune de tous, en dehors de ses importants travaux sur les monuments classiques, vient de publier un volume cyclopéen, son «*Byzantion*» qui est une *Revue internationale des études byzantines*.

Permettez-moi donc, très chers convives, de lever un toast en l'honneur de ces trois philhellènes qu'Isocrate aurait appelé simplement des *Hellènes*, car ces illustres savants par leur génie et leurs sentiments appartiennent autant au Panthéon hellénique, qu'à ceux de leurs propres pays !

οὗτοι οὗτοι οὗτοι

Εἰς ταύτην ἀπήνευσαν οἱ κ. κ. *Γουίλλιαμ Μίλλερ*
καὶ *Παῦλος Γκραϊνδόρ*, ἐν τέλει δὲ ὁ ἐπιφανὴς
Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας κ. *Ἐδουάρδος Λενώ* διὰ
τῆς ἐξῆς ὁραίας ὀμιλίας.

Messieurs,

Je m'excuse d'introduire ici mon médiocre français parmi les spirituelles et charmantes allocutions qui sont le meilleur régal de ce banquet.

Mais il faut bien répondre à l'appel aussi malicieux qu'aimable de votre très distingué secrétaire-général, *M. Philadelphus*, quoique je puisse lui reprocher, sans rancune d'ailleurs, de m'avoir tendu le plus redoutable guet-apens.

J'essaierai de m'en tirer en vous remerciant, Messieurs, en vous remerciant tout particulièrement, vous, Monsieur le Président, et vous-même, Monsieur le Secrétaire Général, de m'avoir pris au passage de mon très court séjour à Athènes pour m'associer à vos belles fêtes de ces jours-ci.

Laissez moi vous dire que j'y ai beaucoup appris ; j'y ai comblé une lacune d'autant plus regrettable que je n'en avais pas une conscience suffisante. J'ai aimé comme vous d'abord votre incomparable Antiquité. J'ai eu l'occasion de connaître et de partager jusqu'à un certain point les émotions si enthousiastes, puis, hélas ! si douloureuses de votre plus récente histoire. J'en ai retrouvé l'impression pénétrante hier aux fils du Stade, en voyant évoluer parmi vos evzones vos belles filles des Panathénées, ou celles de vos îles et de votre Macédoine.

Mais je n'avais pas encore connu toute la richesse de votre moyen âge, toute la beauté de vos œuvres byzantines. J'en ai eu la révélation par vous, l'autre jour, au monastère de Daphni, et hier à vos cérémonies, du Musée byzantin et de l'Université.

C'est pour moi l'achèvement de ce merveilleux triptyque, unique dans l'histoire des hommes : la Grèce de Périclès et d'Alexandre ; — la Grèce de l'Indépendance et de la Délivrance héroïque ; — entre les deux, comme un fronton d'espérance invincible, la Grèce de Byzance et de Constantinople.

J'ai grande joie, Messieurs, à lever mon verre en l'honneur de l'unité historique de la Grèce aux immortelles destinées !

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ παρελθόντος ἔτους συνήλθεν ἐν Βουκουρεστίῳ τὸ πρῶτον διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν Συνέδριον, τὸ ὁποῖον συγκροιηθὲν καὶ ὀργανωθὲν κυρίως ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ καὶ πολιτικοῦ Ν. Jorga